

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนหลังสถานการณ์ การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019

Development of Cultural Tourism in Communities After the 2019 Coronavirus Epidemic Situation

สมชาย ธนकुสมาลัย¹ สุริยะ ปรายสาธก²

Somchai Thanakusuman and Suriya Prapysatok

Received: August 31, 2022 Revised: September 14, 2022

Accepted: November 18, 2022

บทคัดย่อ (Abstract)

สำหรับบทความฉบับนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 โดยมีประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์ 3 ประเด็นหลัก คือ 1) บริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนและ 3) คือแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลังสถานการณ์การแพร่ระบาด ไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อนำไปประยุกต์ใช้และก่อให้เกิดการปรับตัวของชุมชน ผลการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นพบว่า

การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องเข้าใจบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่แท้จริง ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการเรียนรู้วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ เป็นศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาในพื้นที่ และเป็นการเรียนรู้เพื่อค้นหาตัวตนของตัวเองว่ามีแหล่งกำเนิดมาอย่างไร โดยศึกษาผ่านสถานที่ท่องเที่ยว คำบอกเล่า วิถีชีวิต เชื้อชาติ การสื่อสาร

¹ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Master of Political Science Program (Politics and Government) College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. Email s63463825033@ssru.ac.th

² วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา College of Politics and Governance Suan Sunandha Rajabhat University. suriya.pr@ssru.ac.th

เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนกล่าวคือ เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ เพื่อเปิดโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ สร้างงานสร้างรายได้ โดยดึงดูดเชิงในชุมชนออกมาพัฒนาไม่ว่าจะเป็นจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมในชุมชน ด้านการมีปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้ ด้านการจัดระเบียบการจัดการสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติวัฒนธรรม ทั้งนี้จำเป็นต้องมีองค์ประกอบในการพัฒนาที่สำคัญคือมีองค์กรในการบริหารจัดการ มีระบบบริหารจัดการที่ดี มีการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน การส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกันในชุมชน การสร้างการเรียนรู้ และการมีบริการที่ดี แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า มีแนวทางที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมและกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในประเทศ การพัฒนาบุคลากรและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มุ่งเน้นการปรับตัวสู่ยุคนิวนอร์มัล การส่งเสริมการตลาดด้วยภาพลักษณ์ใหม่ การกระตุ้นตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้กลับมาท่องเที่ยวในระยะเวลาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง การปรับสมดุลใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้แนวทางการพัฒนานั้นต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ (Keyword) : การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน, บริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This article is a study on the development of cultural tourism in the community after the coronavirus disease 2019 situation. There are three main issues in the analysis which are: 1) the context of cultural tourism, 2) the concept of community tourism management, and 3) the guideline for the development of cultural tourism after the epidemic situation of the coronavirus 2019 to be

applied and to stimulate the community adaptation. The results of the analysis in each issue revealed that:

Sustainability requires a true understanding of cultural tourism context which the one that concerns about learning life style, history, arts, and festivals. It is the study of wisdom in the area and the learning to discover one's own identity and how it is originated through the study of tourist attractions, story-telling, way of life, ethnicity, and communication that creates mutual understanding. Community tourism is a tourism management by allowing the community to participate in the area development, job creation, and income generation to open up opportunities for the development of the area create income jobs by pulling out the the strengths of natural resources and culture in the community in terms of community sage, the organization of environmental management, the promotion of tourism activities that can create the conservation awareness of natural and cultural resources. However, it is necessary to have an important development component, namely an organization to manage, to have a good management system. There must be also a support for the development of quality of life and the community economy. The promotion of community culture, the care for the environment, the learning process, and having a good service.

The guidelines for the development of cultural tourism after the epidemic situation of the coronavirus 2019, there are important guidelines as follows: **the** promoting and stimulation of cultural tourism in the country, the personnel development, and cultural attractions development. The focus is on adaptation to the new normal. The promotion of marketing communications with a new image. The stimulation of the foreign-tourist market to come back to travel in a short period of time, especially the group of tourists with high spending potential. Rebalancing to promote sustainable cultural tourism support, and the participation in promoting cultural tourism that is socially and environmentally

responsible. However, the development approach must come from the real needs of the community.

Keywords: Cultural tourism development, community tourism management, cultural tourism context

บทนำ (Introduction)

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญยิ่งของประเทศไทย ซึ่งจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 ที่เกิดขึ้นทั่วโลกนั้น การท่องเที่ยวของประเทศได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ทั้งการท่องเที่ยวในระดับมหภาค และระดับจุลภาค เมื่อนักท่องเที่ยวลดลง ธุรกิจการบริการต่าง ๆ ได้รับผลกระทบไปด้วย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของประเทศไทย ที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาประเทศ หากมีการคาดเดาสถานการณ์การแพร่ระบาดนั้น ยังไม่มีแนวทางการป้องกันที่สามารถป้องกันเพื่อให้หายขาดได้ สิ่งทีภาคธุรกิจท่องเที่ยวทำได้ คือการปรับตัว เพื่อความอยู่รอดกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (เฉลิมพล ศรีทอง และจิรพงษ์ เทียงสมพงษ์, 2564) องค์ความรู้ต่าง ๆ ถูกนำมาใช้ เทคโนโลยีต่าง ๆ ถูกนำมาใช้เพื่อให้เกิดการอยู่รอด แต่สิ่งที่เกิดการปรับตัวได้ยากคือ ชุมชนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว ชุมชนเล็ก ๆ ที่เป็นจุดเริ่มต้นของวัฒนธรรมหรือแหล่งอารยธรรมโบราณสถานต่าง ๆ ที่ต้องรอให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเท่านั้นถึงจะอยู่รอดได้ สำหรับบทความวิชาการฉบับนี้ ผู้เขียนได้ตระหนักถึงความอยู่รอดของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงได้ทำการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญคือ 1) บริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้เข้าใจความหมาย ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา การคงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ การตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและประเด็นที่ 3) คือแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลังสถานการณ์การแพร่ระบาด ไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อนำไปประยุกต์ใช้และก่อให้เกิดการปรับตัวของชุมชน โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

1. บริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาและเรียนรู้ถึงวิถีทางการดำเนินชีวิต ประวัติศาสตร์ศิลปะและเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ทั้งที่มีมานานแล้ว และที่จัดขึ้นเป็นการเฉพาะหรือเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้วัฒนธรรมเป็นวัตถุประสงค์ หรือใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ เช่น

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์เคารพต่อสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คน หรือสามารถกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้คนและย้อนกลับมามองตนเองอย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพาไม่สามารถแยกออกจากกันได้

Greenwood (1982) กล่าวว่าทั้งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวทางมนุษยชาติล้วนแล้วแต่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรง โดยมีโอกาสได้สัมผัสวัฒนธรรมที่แท้จริงของชาติต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด

McIntoch and Goeldne (1984) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่น ๆ หรือประเทศอื่น ๆ เพื่อให้เข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้น ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกันทั้งปัจจุบันและอนาคต

Smith (1989) กล่าวว่าการศึกษาทางวัฒนธรรมทำให้นักท่องเที่ยวได้ซึมซับและมองเห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมในอดีตที่ผ่านมา ๆ มาที่ปรากฏให้เห็น เช่น แบบบ้าน งานหัตถกรรม เครื่องมือ เครื่องใช้ในการทำมาหากิน และการแต่งกาย เป็นต้น

Howell (1993) กล่าวว่า คนเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อที่จะเรียนรู้หาประสบการณ์และความบันเทิง นักท่องเที่ยวบางกลุ่มเห็นว่า คนท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมที่แปลกและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ก็สามารถเป็นสิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวได้เช่นกัน สิ่งที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้โดดเด่นก็คือ การที่นักท่องเที่ยวสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ ความรู้และมุมมองทางด้านวัฒนธรรมที่กว้างไกล

Pigram (1993) กล่าวว่า สิ่งจูงใจสำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม คือ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องของความแตกต่างในวิถีชีวิต การแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

Reisinger (1994) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นความสนใจพิเศษในการสืบค้นและแสวงหาประสบการณ์การมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความงาม สติปัญญา อารมณ์และจิตใจ

Philip Feifan Xie & Geoffrey Wal (2000) กล่าวว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม และนำพาผู้คนจากดินแดนและชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันมาพบปะซึ่งกันและกัน

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540) ได้ศึกษาโครงการวิถีทรรศน์: วิถีไทยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้ให้ข้อสังเกตว่าลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมก็คือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสรรพสิ่งในโลกที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยได้ ซึ่งกล่าวถึงส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการสำหรับการท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ดังต่อไปนี้

ประการแรก ต้องเปลี่ยนการท่องเที่ยว (Tourism) เป็นการเดินทาง (Travel) ให้คนกลุ่มเล็กสร้างภูมิปัญญาของกลุ่มไปศึกษา ไปดูตามความสนใจของตนเอง เป็นการเดินทางไปรู้จักการเดินทางต้องเป็นโลกส่วนตัว ไปอย่างเกรงใจ ไปอย่างเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นชุมชน มีความสุขจากการเดินทางเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่การไปบุกรุกพิธีกรรมความเชื่อชาวบ้าน ไปซื้อทุกอย่างที่ขวางหน้า

ประการที่สอง ต้องให้การศึกษา โดยเฉพาะกับเด็ก ๆ ให้เรียนรู้และเข้าใจการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีทางหลักหมื่นนักท่องเที่ยวไปได้ จึงควรให้การศึกษาแก่เยาวชนว่า จะเผชิญสถานการณ์อย่างไร จะได้ประโยชน์ เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยน วัฒนธรรมได้อย่างไร หลักสูตรการเรียนการสอนวิชาการท่องเที่ยว ควรมีหลักสูตรที่สร้างภูมิคุ้มกัน ไม่ให้มีการเสพยาขายที่ไม่เคารพผู้อื่น และต้องเร่งสร้างบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพรู้เรื่องวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ไม่ใช่รู้เรื่องภาษาอย่างเดียว มักคุเทศก์ต้องมีความรู้เป็นวิทยากรไม่ใช่คนรับใช้ของนักท่องเที่ยวที่ต้องบริการทุกอย่าง

ประการที่สาม ต้องเรียนรู้ที่จะเคารพวัฒนธรรมของเพื่อนบ้าน ของชุมชนอื่น รวมทั้งเคารพในวัฒนธรรม ศักดิ์ศรี และผู้คนของเราเองด้วย ต้องมีพื้นฐานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้มาเยือนจะละเมิดมิได้เพราะหากไม่เคารพวัฒนธรรมนักท่องเที่ยวชาติอื่นก็ไม่เคารพเช่นกัน

สรุปได้ว่าบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ เป็นศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาในพื้นที่ และเป็นการเรียนรู้เพื่อค้นหาตัวตนของตัวเองว่ามีแหล่งกำเนิดมาอย่างไร โดยศึกษาผ่านสถานที่ท่องเที่ยว คำบอกเล่า วิถีชีวิต เชื้อชาติ การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนได้มีนักวิชาการให้คำนิยามความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่าง ๆ ดังนี้

กนกวรรณ ชูชาญ (2552) อธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดย ชุมชนว่าซึ่งถ้ามีการวางแผนพัฒนาการจัดการที่ดีแล้วการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดอาชีพในชุมชน สร้างรายได้และเป็นโอกาสให้เกิดการประกอบธุรกิจซึ่งจะทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้นนอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการอนุรักษ์ธรรมชาติในชุมชน โบราณคดีประวัติศาสตร์ศิลปะงาน หัตถกรรม และวัฒนธรรม ประเพณีช่วยในการพัฒนาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นเพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมา

กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2540) ได้ให้คำนิยามว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิ ในการจัดการดูแล เพื่อให้ เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีดังนี้

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์
2. ด้านองค์กรชุมชน มีระบบสังคมที่เข้าใจกันมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย รู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
3. ด้านการจัดการมีกตติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยว เข้ากับการพัฒนาชุมชน โดยรวมได้มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกองทุนที่เอื้ออำนวย

ประโยชน์ที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างความรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างจึงทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับคนในชุมชน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

4. ด้านการเรียนรู้ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างความรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการจัดการซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้มาเยือนกับชาวบ้านอีกทั้งยังเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม

ซูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล (2551) กล่าวถึง การท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม สนใจอย่างมากในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกและของภูมิภาค ซึ่งหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น การประดิษฐ์และจำหน่ายสินค้าหัตถกรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เทศกาลประเพณีการนำนักท่องเที่ยวชมกระบวนการทางการเกษตร ท่องเที่ยวโดยชุมชนที่หลายประเทศนำไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จ

สายรุ้ง ดินโคกสูง (2549) ได้อธิบายการท่องเที่ยวในชุมชนว่าเป็นการเปิดหมู่บ้านให้นักท่องเที่ยวเข้ามาหาประสบการณ์พักผ่อนหย่อนใจกับธรรมชาติก่อให้เกิดการใช้จ่ายใช้สอยภายในหมู่บ้าน โดยประชาชนในหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการจัดรูปแบบการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวตาม แนวทางที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ และได้สรุปภาพรวมของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าปัจจัยภายในที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ คือชาวบ้านมีจุดประสงค์ร่วมกัน ความรักและห่วงหาพันธุกรรมของชุมชน การมีผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง ความเป็นเครือญาติการบริหารจัดการที่โปร่งใสยุติธรรมและการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ ส่วนปัจจัยภายนอกที่จะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ คือ การศึกษาดูงานกฎระเบียบ รัฐและบริษัทเอกชนให้การสนับสนุนและการได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยว ทั้งนี้จะต้องสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชน สร้างงานสร้างอาชีพแก่ชาวบ้าน การพัฒนาแบบเป็นกลุ่ม การรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของชาวบ้านและทำให้ชุมชนมีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติจึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้

นอกจากนั้นยังต้องประสานงานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ประชุมหรือปรึกษาร่วมกับผู้เกี่ยวข้องที่มี

ผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่ 1) ชุมชนในพื้นที่ 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว 4) สถาบันการศึกษา 5) สถาบันการศาสนา 6) หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่การประชุมปรึกษาหารือทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยอาจจะมีการจัดประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อผิดพลาดมาแก้ไขให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดช่องว่างและข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ เช่น การกำหนดค่าบริการ เรือโดยสารที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวควรเป็นมาตรฐานเดียวกัน การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ โดยจัดให้มีการอบรมการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จจะทำให้บุคลากรมีความรู้หรือแนวทางในการปฏิบัติมากขึ้น นับว่าเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร อีกทั้งยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การอบรมนักสื่อความหมายด้านวัฒนธรรม เป็นต้น จัดเตรียมข้อมูลหรือคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว จะต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของสถานที่นั้น ๆ ให้พร้อมและเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อความสะดวกในการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนหรืออาจจะทำให้อยู่ในรูปของสื่ออื่น ๆ เช่น แผ่นพับ คู่มือท่องเที่ยวหรือวิดีโอแนะนำ เป็นต้น ประเมินผล ตรวจสอบและวิจัย ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ จะต้องมีการประเมินผลกระทบและการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอโดย 1) การสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง 2) การสอบถามความเห็นด้วยใบประเมินผล 3) การวิจัยตลาดการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้ทราบผลของการบริการ และนำมาปรับปรุงแก้ไขการจัดการและการบริการให้มีประสิทธิภาพตามหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และหลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน กล่าวคือทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานสำคัญในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และถูกนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องถูกนำมาใช้อย่างชาญฉลาด ต้องทำการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและต้องพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วย เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในการจัดการทางด้านการท่องเที่ยวมีส่วนประกอบซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการด้านการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบดังนี้

1. เมืองค์กร/กลไก ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวคือ 1) โดยเกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชน เพื่อเป็นแกนนำในการบริหารจัดการท่องเที่ยว 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. มีระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนคือ 1) ระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และกฎกติกาที่ใช้ในการบริหารการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ ของชุมชน 2) การเสริมศักยภาพของคนในกลุ่มท่องเที่ยวและชุมชน 3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบและรูปแบบที่ใช้สำหรับบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และ 4) การตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างรายได้ทางการ

3. สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ 1) สนับสนุนการพัฒนาชุมชน และ 2) กระจายรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นธรรมและสร้างโอกาสในการมีรายได้เสริม

4. ส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มท่องเที่ยวมีข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น 2) มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากภายในสู่คนภายนอก 3) มีกฎ กติกา และแนวทางเพื่อเคารพและปกป้องวัฒนธรรมชุมชน และ 4) กลุ่มท่องเที่ยวมีการส่งเสริม อนุรักษ์ พิธีกรรม และสืบต่อวัฒนธรรม

5. มีส่วนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน ได้แก่ 1) กลุ่มท่องเที่ยวมีข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) มีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน 3) จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และ 4) มีการป้องกันจัดการและแก้ไขปัญหามลภาวะ

6. สร้างการเรียนรู้ ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนให้แก่ผู้มาเยือน 2) สร้างจิตสำนึกและองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งคนในชุมชนและผู้มาเยือน

7. มีการบริการที่ดีและปลอดภัย ทั้งด้านที่พัก ยานพาหนะ นักสื่อความหมาย ท้องถิ่น เจ้าของบ้านและการประสานงานที่ดีระหว่างกลุ่มในชุมชนเพื่อให้บริการ

หลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มองว่าชุมชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจนทำให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแบบองค์

รวมที่มีคนเข้ามามีส่วนร่วม เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว จึงควรมีหลักการร่วมกันดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการพิจารณาถึงสภาพของปัญหา ผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นแล้วชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การทำกิจกรรม ติดตามประเมินผล เรียนรู้และรับประโยชน์ร่วมกัน ชุมชนต้องการรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม หรือองค์กร องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) เพื่อเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมดและดำเนินการทางด้านการกำหนดทิศทางและนโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชน รูปแบบ เนื้อหาและกิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมืองสังคมและวัฒนธรรม ในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ มีกฎ กติกา ที่เห็นร่วมกันจากชุมชนสำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับการดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้ ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไป และนักท่องเที่ยวควรมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางกระบวนการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและเหมาะสม การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องมีข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมีส่วนนำไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อาชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนไป การจัดการท่องเที่ยวจะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการสิ่งเหล่านั้น หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

สรุปได้ว่าการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนนั้น เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ เพื่อเปิดโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ สร้างงานสร้างรายได้ โดยดึงดูด

แข็งในชุมชนออกมาพัฒนาไม่ว่าจะเป็นจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชน ด้านการมีปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้ ด้านการจัดระเบียบการจัดการสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจับสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติวัฒนธรรม ทั้งนี้ จำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบในการพัฒนาที่สำคัญคือยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ มีระบบบริหารจัดการที่ดี มีการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน การส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกันในชุมชน การสร้างการเรียนรู้ และการมีการบริการที่ดี สำหรับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องเกิดจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน ต้องเป็นการพัฒนาเพื่อต่อยอดโดยไม่เปลี่ยนแปลงพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 นั้นจากการวิเคราะห์บริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน มีประเด็นสำคัญในการนำเสนอได้ดังนี้

1. ส่งเสริมและกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในประเทศ สร้างความเชื่อมั่นผู้บริโภค เพื่อการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน โดยใช้แนวทางส่งเสริมให้เกิดการเที่ยวภายในประเทศ เน้นเพิ่มความถี่ในการเดินทางของกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมไทยเที่ยวไทย

2. การพัฒนาบุคลากรและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นการปรับตัวสู่ยุคนิวนอร์มัล เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระยะยาว พัฒนาสินค้าเชิงวัฒนธรรมและบริการเชิงวัฒนธรรมเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น โดยใช้แนวทางซ่อมสิ่งที่เป็นปัญหาและสร้างสิ่งที่จะเป็นรากฐานที่มั่นคงยั่งยืนของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การประสานความช่วยเหลือให้กับผู้ประกอบการในพื้นที่ เพื่อพัฒนาระดับทักษะของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนทุกระดับ และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสร้างความมั่นใจเรื่องความปลอดภัย พัฒนาแพลตฟอร์มเป็นเครื่องมือทางการตลาด สร้างโอกาสและให้ความรู้การตลาดสมัยใหม่แก่ผู้ประกอบการ

3. การส่งเสริมการสื่อสารการตลาดด้วยภาพลักษณ์ใหม่ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่สร้างความประทับใจและมีอัตลักษณ์จุดเด่น ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินึกถึงและตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยว ด้วยแนวทางการสร้างความประทับใจ ให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยว และแนวทางการสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าแบรนด์ Amazing Thailand ด้านความปลอดภัย เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจว่าจะมีความสุขเมื่อได้มาและกลับไปยังปลอดภัย

4. กระตุ้นตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้กลับมาท่องเที่ยวในระยะเวลาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง การรักษานักท่องเที่ยวคุณภาพ และกลุ่มเป้าหมาย ด้วยหลักการทำการตลาดแบบเจาะจงกลุ่ม มุ่งรักษานักท่องเที่ยวคุณภาพ เปิดกว้างทำตลาดทุกพื้นที่ และมุ่งเน้นทำการตลาดที่มีศักยภาพในการเติบโต

5. ปรับสมดุใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน โดยใช้หลักการรักษารัษธรรมชาติที่ฟื้นตัวดีขึ้นจากช่วงโควิด-19 สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ลดการพึ่งพิงตลาดใดตลาดหนึ่ง กระจายการเดินทางท่องเที่ยวเชิงพื้นที่และเวลา สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนพื้นฐานของการรักษาสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลังสถานการณ์การแพร่ระบาด ไวรัสโคโรนา 2019 นั้นจากการวิเคราะห์บริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน มีประเด็นสำคัญได้แก่ การส่งเสริมและกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในประเทศ สร้างความเชื่อมั่นผู้บริโภค การพัฒนาบุคลากรและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มุ่งเน้นการปรับตัวสู่ยุคดิจิทัล การส่งเสริมการสื่อสารการตลาดด้วยภาพลักษณ์ใหม่ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนที่สร้างความประทับใจและมีอัตลักษณ์จุดเด่นและแนวทางการสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าแบรนด์ Amazing Thailand ด้านความปลอดภัย นักท่องเที่ยวมั่นใจว่าจะมีความสุขเมื่อได้มาและกลับไปยังปลอดภัย การกระตุ้นตลาดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้กลับมาท่องเที่ยวในระยะเวลาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง การปรับสมดุใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

บทสรุป (Conclusion)

จากการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 สรุปได้ว่า ในการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องเข้าใจบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่แท้จริง ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับการเรียนรู้วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ เป็นศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาในพื้นที่และเป็นการเรียนรู้เพื่อค้นหาตัวตนของตัวเองว่ามีแหล่งกำเนิดมาอย่างไร โดยศึกษาผ่านสถานที่ท่องเที่ยว คำบอกเล่า วิถีชีวิต เชื้อชาติ การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน ทั้งนี้ในแต่ละชุมชนนั้นจะมีจุดเด่นที่แตกต่างกันด้วยศักยภาพของพื้นที่ ด้วยประวัติความเป็นมา จึงทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่หลากหลาย ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนที่หลากหลายนั้นจะมาเป็นข้อจำกัดในการพัฒนามิได้ แต่ทั้งหมดต้องอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนนั้น เป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ เพื่อเปิดโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ สร้างงานสร้างรายได้ โดยดึงดูดเชิงในชุมชนออกมาพัฒนาไม่ว่าจะเป็นจุดแข็งด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชน ด้านการมีปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้ ด้านการจัดระเบียบการจัดการสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติวัฒนธรรม ทั้งนี้จำเป็นต้องมีองค์ประกอบในการพัฒนาที่สำคัญคือมีองค์กรในการบริหารจัดการ มีระบบบริหารจัดการที่ดี มีการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน การส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกันในชุมชน การสร้างการเรียนรู้ และการมีบริการที่ดี

จากการวิเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน สรุปได้ว่ามีประเด็นสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมและกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในประเทศ สร้างความเชื่อมั่นผู้บริโภค การพัฒนาบุคลากรและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มุ่งเน้นการปรับตัวสู่ยุคนิวนอร์มัล การส่งเสริมการสื่อสารการตลาดด้วยภาพลักษณ์ใหม่ การกระตุ้นตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้กลับมาท่องเที่ยวในระยะเวลาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง การปรับสมดุลใหม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความยั่งยืน สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้แนวทางการพัฒนานั้นต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนกวรรณ ชูชาญ. (2552). **การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่**, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. วิทยาลัยนวัตกรรมการท่องเที่ยวและกีฬา
- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2540). **โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). **การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). **วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: โครงการวิทรรศน์.
- ชูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล. (2551). **เที่ยวให้รู้ เปิดประตูสมอง**. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์พลอเรอร์ ชานแนล
- เฉลิมพล ศรีทอง และธีรพงษ์ เทียงสมพงษ์ (2564). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกและเมืองสร้างสรรค์โลก โดยชุมชนเมืองเก่าสุโขทัย สำหรับฐานวิถีชีวิตใหม่หลังสถานการณ์โควิด 19**.วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี, 15(2). หน้า 103-114
- สายรุ้ง ดินโคกสูง. (2549). **การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาหาดขบา ตำบลขบาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Greenwood, D. (1982). Cultural Authenticity. *Cultural Survival Quarterly*. 6(3), pp. 27 – 28.
- Howell, David W. (1993). **Passport: An introduction to the travel and tourism industry**. 2 nd ed. South Western Publishing Co.
- McIntosh, Robert W. and Goeldner, Charles R. (1986). **Tourism Principles, Philosophies**. 5 thed. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Philip Feifan Xie and Geoffrey Wall. (2000). **Cultural Tourism Experiences in Hainan, China the Changing Distribution of Folk Villages**. University of Waterloo, Canada. **Fourth International Conference “Tourism in**

**Southeast Asia & Indo-China: Development, Marketing and
Sustainability, Chiang Mai, Thailand**

- Pigram, J. (1993). **Planning for tourism in rural areas: bridging the policy
implementation gap.**In Pearce and Butler (Eds.). *Tourism Research:
Critiques and Challenges* London: Routledge.
- Resinger, Y. (1994). Tour - Host contact as part of cultural tourism. **World
Leisure and Recreation.**36 (Summer), 24 -28.
- Smith, V. (1989). **Host and Guests: The anthropology of Tourism.** Philadelphia:
University of Pennsylvania Press.